

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

& bibere ad conservandam honeste sanitatem.

Sed hæc solutio & doctrina displicet, tum quia in concilio Tridentino sess. 14. cap. 13. universum & absolute dicitur satisfieri Deo pietatis operibus, & in formula absolutionis sic habetur: *Quidquid boni feceris aut intendis facere, sit tibi in remissionem peccatorum.* Tum etiam, quia nullum est opus moraliter bonum, quod non habeat aliquam poenalitatem annexam, vel ex parte subiecti, vel ex parte objecti, comedere enim cibos delicatos, de quo maxime potest esse dubium, non est actus virtutis temperantiae & opus moraliter bonum, nisi moderate fiat, & ordinetur ad bonum finem: sub ista autem ratione habet poenalitatem annexam, scilicet carentiam maioris delectationis quæ esset in majori comestione.

17. Instabis: Si talis actus esset satisfactorius, posset Sacerdos injungere poenitentiam in remissionem peccatorum, ut comederet cibos delicatos, vel biberet vinum delectabile. Sed hoc videtur ridiculum: Ergo & illud.

Respondeo dupliciter posse Confessarium injungere poenitentiam in satisfactionem, ut comedat cibos delicatos: Primo nullam exprimendo poenalitatem in tali opere; quod contingeret si diceret tantum, comedes cibos delicatos; & hoc sine dubio esset ridiculum, nulliusque poenitentiae injunctio. Secundo, præscribendo poenitentiam tale opus sub forma poenalitatis, ut si diceret, comedes cibos delicatos moderate, ordinando actum virtutis; & tunc veram injungeret poenitentiam, peccaret tamen, idque mortaliter, si confessio fuisset de mortalibus, vel venialiter, si de venialibus tantum, nam quando peccata sunt gravia, satisfactio debet esse gravis, atque adeo opus satisfactorium simpliciter poenale, quale est opus jejunii, vel orationis, vel elemosynæ, non vero poenale tantum secundum quid, & simpliciter delectabile, qualis est confessio, etiam temperata, cibi delicati.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

18. EX dictis colligitur primo, omne opus satisfactorium esse meritorium, & e contra.

Ratio primi est, quia ad opus meritorium requiritur tantum quod sit liberum, bonum, & supernaturale: Sed hoc totum convinit operi satisfactorio, ut constat ex supra dictis: Ergo omne opus satisfactorium, est etiam meritorium.

Ratio vero secundi sumitur ex eo quod omne opus meritorium est laboriosum & poenale, quod solum videbatur ipsi deesse ut esset satisfactorium: Ergo omne opus meritorium, est etiam satisfactorium. Consequentia patet, Antecedens probatur, quia omne opus meritorium, cum sit actus virtutis, habet adjunctam aliquam difficultatem & molestiam, quamvis ex alia parte sit delectabile, ut patet de contemplatione, quæ dum recreat animum, affligit corpus. Nec effert quod homini ferventi & bene affecto paucam vel nullam poenam ingerat; diminutio enim poenæ ex promptitudine voluntatis, sicut non minuit meritum, ita nec satisfactionem: attendenda est enim ratio & natura ipsius actus, & difficultas non subiectiva, sed objectiva, quæ dupliciter potest considerari; primo quatenus confert ad bonitatem actus, & sic pertinet ad meritum, secundo ut ex genere suo poenam & laborem infert operanti, & sic confert ad satisfactionem. Ex quo

A Colligitur secundo contra Scotum Almainum, Gabrielem & alios, non solum opus exterius sed etiam internum, etiam per sumptum, valere potest ad satisfaciendum pro poena tenentis poenitentiam liberam, ac difficiles, per se sumpti sunt operum meritoriorum, & charitatis, non solum sunt valde meritorii, sed etiam multum satisfactorii, quia dum se sunt valde difficiles & poenales. Nunciat quod in viris perfectis ac ferventibus, ad satisfactionem nullam poenam causet: ratio enim satisfactorii petitur à difficultate objectiva, meritorii vero sed quatenus nata est laborem & poenam in seipso, & non ex causa; unde quamvis per accidens, ob bonam dispositionem subiecti, non censetur laboriosa, non propterea opus definit esse satisfactorium, quia semper habet quod sit modum difficile, scilicet iam quantum est de se poenale.

Ex hoc intelliges, posse Confessarium injungere pro poenitentia actum pure internum, poenitentiam contritionis vel charitatis; quia potest injungere illi omne opus quod satisfactorium est, adhuc enim præcipue poenitentia injungitur poenitentia, ut pro poena peccati debita satisfaciatur. Actus vero internus, ut jam ostendimus, satisfactorius est cum sit vera poenalis. Est etiam satisfactorius sensibilis, ut possit esse pars sacramenti, & sit contritio, quia sit sensibilis per aliam, scilicet per confessionem, est vera pars sacramenti, quia & actus internus pro poenitentia injuncta, per impositionem Confessarii & acceptationem poenitentis factus sensibilis, poterit similiter esse pars sacramenti.

Colligitur tertio, opus exterius, quod ab interiori procedit, ita esse satisfactorium, ut vim satisfactorii addat interiori, quoniam nullam ei addat bonitatem intrinsecam, ut Tractatu de moralitate actuum humanorum ostensum est, in ipso tamen actu interno est distincta poena ab interiori, & voluntate actus, quod sufficit ut actus internus vim majorem

D satisfaciendi addat interiori. Unde jejunium delecto, magis satisfactorium est, improprie poenale & laboriosum, quam habere intentionem & voluntatem jejunandi. Idem dicendum de elemosyna, oratione, aliisque virtutum operibus, quæ opere externo completa, vim majorem satisfaciendi habent, ob specialem aliquam poenam & difficultatem, quam actus exterior addat interiori.

Ex hoc intelliges discrimen quod inter meritum & satisfactionem reperitur; cum enim satisfactio attendatur præcipue penes laborem, difficultatem, & poenalitatem operis, sicut in exteriori est distincta poena ab interiori, ita & operis vis satisfaciendi: e contra vero, cum ratio meriti sumatur præcipue ex bonitate actus, sicut in exteriori, in sententia D. Thomæ & Dispositum ejus, nullam addit bonitatem intrinsecam actui interiori, ita nec ejus meritum auget. Unde Apostolus 2. ad Corinth. 8. invitans fideles ad elemosynam, sic ait: *Pi quoniam alius non promptus est animus voluntatis, ita sit perfectioris, ut quod habetis. Scit enim voluntas promptior est, id quod non habet.* Id est (ut exponunt Hieronymus, Theodoretus, Anselmus, Lyranus & alii) non minus Deo accepta est animi veluti promptitudo, etiam si minima possitis dare, quam si plura daretis; quia ex voluntate non ex opere pensatur meritum. Quare ibidem ait: *Quia*

equa voluntas, aequalem habent mercedem. Hinc inferit Gregorius Magnus homil. 5. in Evang. quod ante oculos Dei nunquam vacua est manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate.

21. Colligitur quartò, omnia bona opera, etiam aliunde debita Deo ratione voti vel præcepti, esse satisfactoria. Nam opus habet quod sit satisfactorium, ex eo quod sit bonum & pœnale: Sed per hoc quod sub voto aut præcepto cadat, non tollitur ab eo quod sit bonum & pœnale: Ergo nec quod sit satisfactorium.

Confirmatur primò: Ex Tridentino sess. 6. cap. 10. & 16. per bona opera, licet ex præcepto debita, mereri possumus: Ergo multò magis per illa possumus satisfacere.

Confirmatur secundò tribus exemplis: Per jejunium enim quod est ab Ecclesia præceptum, creditur remissio peccatorum quoad pœnam, ut sæpè postulat Ecclesia: Ergo pro illa pœna per ipsum satisficimus. Item qui martyrium sustinet, quando ex præcepto ad id tenetur, non minùs satisficit pro tota pœna, quàm si ad hoc non teneretur. Christus etiam moriendo iusserit, de condigno, imò & de toto rigore iustitiæ, Deo pro peccatis nostris satisficere, quamvis de tali morte subeunda præceptum à Patre haberet, ut in Tractatu de incarnatione ostendimus: Ergo nos pariter per opera, quæ sub voto aut præcepto cadunt, possumus Deo satisfacere.

22. Dices, Non possumus satisfacere Deo per opera aliis titulis ei debita: Sed opera quæ sub voto vel præcepto cadunt, sunt debita Deo aliis titulis, nimirum titulo religionis & obedientiæ: Ergo per illa non possumus Deo satisfacere.

Respondéo distinguendo Majorem: Non possumus satisfacere Deo de condigno per opera aliis titulis ei debita, nego Majorem. Non possumus satisfacere de toto rigore iustitiæ, concedo Majorem. Solutio patet ex dictis art. 1. Aliud enim est satisfacere de condigno, & aliud satisfacere de rigore iustitiæ; illa enim satisfactio condigna dicitur, quæ est moraliter æqualis rei debita; illa verò appellatur de rigore iustitiæ, quæ observat omnes leges strictæ & rigorosæ iustitiæ, inter quas hæc præcipua est, ut satisfactio fiat ex bonis propriis, & aliis indebitis: Unde cum satisfactiones, quas Deo exhibemus per opera, quæ sub voto vel præcepto cadunt, possint esse moraliter æquales pœnæ temporali peccato mortali debita; pro illa possumus de condigno Deo satisfacere; quia tamen opera illa aliis titulis ei debita sunt, de toto rigore iustitiæ pro tali pœna temporali ei satisfacere non valeamus. Ex hoc facile intelliges quid velit Anselmus libro 1. Cur Deus homo cap. 20. dum ait: Cum reddis aliquid quod debes Deo, etiam si non peccasti, non debes computare pro debito quod debes ex peccato. His enim verbis solum declarare intendit, quod per bona nostra opera non possumus satisfacere Deo de toto rigore iustitiæ, etiam pro pœna temporali peccato mortali debita; non intendit tamen negare quod pro tali pœna condignam & æqualem possumus Deo exhibere satisfactionem.

23. Instabis: Non potest quis per solutionem unius & ejusdem rei pluribus debitis de condigno satisfacere: Ergo si aliquid opus sit aliàs ex voto vel ex præcepto debitum, non poterit homo per illud satisfacere de condigno pro pœna temporali peccato mortali debita.

Respondent aliqui Recentiores, distinguendo Majorem: Non potest duobus debitis satisfacere per solutionem unius & ejusdem rei; si utrum-

Tom. 7.

que debitum sit propriæ iustitiæ, concedunt. Si alterum sit debitum obedientiæ, negant. In hoc enim (inquiunt) differunt inter se obedientia & iustitia, quod obedientia facit tantum implere id quod præceptum est, siue aliàs debeat ex iustitia, siue non; iustitia verò facit reddere æquale pro debito: impossibile autem est reddere æquale pro duobus debitis, per solutionem unius & ejusdem rei, quæ tota uni eorum responderet.

Verum licet hæc solutio valere possit quando opera quibus satisfacimus sunt debita Deo solum ratione præcepti, non tamen quando sunt ei debita ratione voti; tunc enim Deo debita sunt titulo religionis, qui majorem & strictiorem inducit obligationem reddendi æquale, quàm vera & stricta iustitia; non enim religio deficit à ratione strictæ iustitiæ, & constituitur pars potentialis illius, ob carentiam obligationis reddendi æquale, sed ex defectu potentia faciendi perfectam cum Deo æqualitatem, ut in Tractatu de quatuor Virtutibus Cardinalibus declaravimus.

Melius ergo responderetur, posse aliquem per solutionem unius & ejusdem rei pluribus debitis satisfacere, quando res illa multiplicem habet bonitatem & valorem; tunc enim secundum diversam rationem, seu diversum illum valorem, plura debita compensare potest; unde cum in opere sub voto aut præcepto cadente, sit valor moralis desumptus ex objecto & circumstantiis ejus, & bonitas satisfactoria, petita ex difficultate illius, seu ex pœna & labore qui in ejus exercitio reperitur; ratione primi possumus implere obligationem voti aut præcepti, debito obedientiæ & religionis satisfacere; ratione verò secundi possumus satisfacere Deo de condigno pro pœna temporali peccato mortali debita. Sicut si nummus aureus duplicem haberet valorem, unum ratione sigilli Principis ipsi impressi, alium ratione metalli; & ratione primi valerent quinque nummos argenteos, & totidem ratione secundi; posset aliquis alteri debens decem nummos argenteos, quinque titulo mutui, & quinque ratione promissi, utrique debito, & pro utroque titulo, unius tantum nummi aurei solutione, de condigno & ad æqualitatem satisfacere.

Ex his intelliges, posse Confessarium ex prudenti motivo, causaque rationabili, injungere penitenti pro satisfactione sacramentali opus ex præcepto debitum, puta jejunare tempore Quadragesimæ, vel Missam in die festo audire, si nimirum adverteat penitentem non habere opportunitatem alia præstandi; regulariter tamen & ordinariè talia opera penitentibus injungenda non sunt, sed ad aliud novum obligari debent, tum ut sentiant vindictam suorum peccatorum; tum etiam quia plus requiri debet ab eis, quàm ab innocentibus.

Demum ex dictis colligitur, orationem, jejunium, & eleemosynam, esse opera maximè satisfactoria, ad quæ cetera omnia facilè revocantur. Ratio est, quia, ut supra dicebamus, satisfactio ad duo ordinatur, nempe ad compensationem offensæ, & ad medicinam peccatorum: ad utrumque autem sunt aptissima tria illa operum genera. Ad primum quidem, quia cum sint in nobis tria genera bonorum, scilicet bona animæ, corporis, & fortunæ, per orationem subijcimus Deo bona animæ, quæ non tam nobis subtrahere debemus, cum nos reddant Deo acceptos, quàm ipsi submittere: alia autem duo bonorum genera, quia interdum nobis noxia sunt, a nobis subtra-

here

here debemus; per eleemosynam quidem bona fortuna; per jejunium verò allasve macerationes, quæ nomine jejuniis comprehenduntur, bona corporis. Ad secundum verò, quia tria illa bonorum operum genera, tres peccatorum radices in nobis extirpant; oratio quidem quæ nos & omnia nostra Deo subicimus, comprimit superbiam, jejunium concupiscentiam carnis, & eleemosyna oculorum concupiscentiam, seu avaritiam.

§. IV.

Conditio requisita ex parte Dei.

26. **D**ico quartò, ut opus sit satisfactorium, ex parte Dei requiri acceptationem, seu voluntatem remittendi reatum poenæ, intuitu talis operis.

Colligitur ex Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi ait satisfactiones nostras non habere vim ullam, nisi per Christum, à quo Patri offeruntur, & per illum acceptantur à Patre. Et cap. 9. dicit maximum esse divini erga nos amoris argumentum, quod nostras satisfactiones acceptet, idque ad divinæ munificentiae largitatem refert.

27. Ratio etiam suffragatur; cum enim poenæ assumptæ in satisfactionem poenæ temporalis peccatis remissis desinit, multæ leviores sunt, & alterius rationis à poenis purgatorii, justà lege debitis, non tenetur Deus ex justitia illas acceptare; præsertim quia ut absolutus dominus pluribus aliis titulis opera nostra satisfactoria posset exigere: unde ut illa nobis profint ad satisfaciendum pro poenis purgatorii, requiritur divina acceptatio, seu voluntas remittendi illas poenas intuitu talium operum.

Confirmatur primò: Judex non tenetur acceptare poenam sibi ipsi à reo impositam, sed potest eam non obstante illum punire poenis à se vel à lege constitutis. Ergo multò magis Deus.

28. Confirmatur secundò: Animæ existentes in purgatorio exercent plures actus contritionis & charitatis, non minùs de se aptos ad satisfaciendum, quàm qui à nobis in hac vita eliciuntur, & tamen re ipsa non satisfaciunt: Atqui hujus rei nulla alia ratio assignari potest, nisi quia tales actus in hunc finem non acceptantur à Deo, qui tempus satisfaciendi & merendi ad spatium hujus vite limitavit. Ergo ut opus sit satisfactorium, requiritur acceptatio ex parte Dei, seu voluntas remittendi reatum poenæ, intuitu talis operis. Ex quo fit quod poenalis operibus satisfaciens, infallibiliter consequantur remissionem poenæ ordinariæ per se correspondentis peccatis, non tamen poenæ extraordinariæ, quam Deus interdum decernit in ultionem & punitionem peccati; ut patet in Davide, qui licet valde probabiliter exhibuerit aliquid æquale poenæ temporali restandi ex peccatis adulterii, homicidii, & superbiam, sibi remissis, voluit tamen Deus infligere ipsi omnes illas poenas quas per Prophetam suum ipsi denuntiaverat; quia nimirum opera ejus satisfactoria, pro illarum poenarum remissione non acceptaverat, sed eas ad terrorem & exemplum aliorum ipsi infligere decreverat. Si verò interdum obtineatur remissio vel commutatio hujus poenæ extraordinariæ, ut varia Scripturæ exempla demonstrant, id non fit per modum satisfactionis, sed per modum impetrationis & meriti de congruo.

ARTICULUS III.

Virum satisfactio sit vera pars Sacramenti poenitentiae, & quem effectum causet ex opere operato?

§. I.

Duplici conclusione utraque diffinitio resolvitur.

Dico primò, satisfactio Sacramentalis pars, non essentialis, sed integralis dicitur Sacramenti poenitentiae.

Prima pars est certa de fide, ac definita in Tridentino, in decreto unionis, ubi sic dicitur: *Quod est Sacramentum poenitentiae, caput quoque materia sunt actus poenitentiae, qui in tria dividuntur partes, quarum prima est cordis contritio, secunda est oris confessio, tertia est satisfactio pro peccatis &c.* Idem docet Tridentinum sess. 14. cap. 1. & D. Thomas 3. p. qu. 90. art. 2. ubi sic dicitur: *Alio modo fit recompensatio offensæ in poenitentia, & in vindictiva justitia: nam in vindictiva fit satisfactio recompensatio secundum arbitrium iudicis, non secundum voluntatem offendentis vel ipsius. Sicut poenitentia fit recompensatio offensæ secundum voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quo peccatur, quia hic non queritur sola retributio aequalitatis justitiæ (sicut in justitia vindictiva) sed magis reconciliatio amicitie, quod fit dum offeratur recompensatio secundum voluntatem ipsius qui offendit.* Sic igitur requiritur ex parte poenitentis, primò quidem voluntas recompensandi, qui fit per contritionem; secundò quod se subiaciat auctoritati sacerdotis loci Dei, quod fit in confessione; tertio quod recompenset secundum arbitrium iudicis Dei, quod fit in satisfactione, & isto contritione, & confessione, ponuntur partes poenitentiae. Ex quo probata manet prima pars conclusionis, quæ assertit, satisfactionem esse partem Sacramenti poenitentiae.

Quod verò non sit pars illius essentialis, id duntaxat integralis, patet. Tum quia punctum non est de essentia, sed tantum de integritate, & veluti complementum ejus extrinsecum. Tum etiam, quia satisfactio supponit Sacramentum jam perfectum & completum essentialiter, quia supponit gratiam, quæ est effectus Sacramenti, productam; quod non convenit confessioni & contritioni, & ideo sunt partes essentialis hujus Sacramenti, non verò satisfactio. Ad id quod, si satisfactio esset pars essentialis hujus Sacramenti, sequeretur quod moribundus, omni sensu destitutus, esset incapax Sacramenti poenitentiae, cum nullam satisfactionem impleri posset; quod est contra communem sensum & præceptum Ecclesiæ.

Dico secundò, satisfactionem Sacramentalem triplicem ex opere operato habere effectum, nempe remissionem poenæ temporalis, ex peccatis jam condonatis relicta, auxilia quædam supernaturalia ad faciùs præcavenda peccata in futurum, & augmentum gratiæ habitualis.

Prima & secunda pars hujus conclusionis admittuntur ab omnibus Theologis, & patet ex eo quod Sacramenta novæ legis id efficiunt ex opere operato quod significant; ex Tridentino sess. 7. can. 6. At satisfactio Sacramentalis significat po-